

Juutalainen Jeesus

Tavoitteet:

1. Oppilas ymmärtää, että Jeesus oli kulttuuri- ja uskontotaustaltaan juutalainen
2. Oppilas ymmärtää, mitä juutalaisuus merkitsi Jeesuksen jokapäiväisessä elämässä
3. Oppilas ymmärtää, mitä Jeesuksen juutalaisuus merkitsee hänen opetustensa ja toimintansa taustana

Meidän Jeesus-kuvamme

Kysymyksiä:

- Minkä näköiseksi kuvittelet Jeesuksen?
- Mitä kieltä ajattelet Jeesuksen puhuneen?
- Mihin uskontoon ajattelet Jeesuksen kuuluneen?

Jeesus-kuvamme on paljolti oman kulttuurimme ja oman aikamme leimaama. Meidän Jeesuksemme on helposti länsimaalaisesti ajatteleva ja toimiva, amerikkalaisin tai eurooppalaisin kasvopiirtein varustettu sinisilmäinen Jeesus. Natsi-Saksassa jotkut tutkijat yrittivät jopa kiistää Jeesuksen juutalaisuuden ja osoittaa hänen olleen arjalainen. Tällaisilla Jeesus-kuvilla ei kuitenkaan ole mitään tekemistä historian Jeesuksen kanssa.

Tutkimuksessakin haluttiin pitkään korostaa Jeesuksen oman aikansa juutalaisuudesta poikkeavia piirteitä, ja siksi vanhemman tutkimuksen Jeesus-kuvat saattavat esittää Jeesuksen varsin ei-juutalaisena. Uusin tutkimus haluaa puolestaan ymmärtää Jeesuksen nimenomaan tutkimuksessa Palestiinaksi kutsutun Lähi-Idän alueen 1. vuosisadan juutalaisena. Enää ei kysytä, miten Jeesus *poikkesi* oman aikansa juutalaisuudesta, vaan millä tavalla hän *edusti* oman aikansa juutalaisuutta. Haasteena tutkijoilla on kuitenkin selvittää tuon ajan juutalaisuuden olemusta. Jerusalemin tuhoamisen (vuonna 70 jKr.) jälkeen juutalaisuuden olemus muuttui eikä sen jälkeen syntyneitä juutalaisia kirjoituksia (ns. rabbiininen kirjallisuus) voida kunnolla käyttää lähteenä Jeesuksen ajan juutalaisuuden tutkimisessa.

Juutalaisen perheen poika

Kysymyksiä:

- Mitä tiedät Jeesuksen ajan Israelista? (Poliittinen tilanne, kieli yms.)
- Mitä tiedät juutalaisuudesta?

Jeesus syntyi juutalaiseen perheeseen juutalaisesta äidistä. Niinpä hän oli itsekkin sekä ulkoiselta olemukseltaan että kulttuuriltaan ja uskonnoltaan juutalainen. Kotonaan hän oppi äidinkielen, aramean. Hepreaa hän osasi, koska juutalaisten pyhät kirjoitukset olivat hepreaksi. Mahdollisesti Jeesus osasi myös kreikkaa. Hän oli varsin luultavasti nuoruusvuosinaan työskennellyt rakentajana Sepforiksessa, jossa oli vallalla kreikkalainen kulttuuri. Kotonaan Jeesus oppi myös juutalaisen hurskauselämän, päivittäiset rukoukset, säännölliset paastot, almujen antamisen, synagogajumalanpalveluksiin osallistumisen, sapatin ja juhlapäivien viettämisen jne. Jerusalemin pyhänä kaupunkina ja sen temppeli pyhänä paikkana olivat Jeesukselle tuttuja.

Juutalainen usko Jeesuksen elämässä

Kristittyjen Vanha testamentti oli Jeesukselle Pyhä Kirja, Jumalan sana. Keskustellessaan ihmisten kanssa ja opettaessaan heitä Jeesus monesti vetosi Vanhaan testamenttiin. Hän kuitenkin tulkitsi ja selitti kirjoituksia varsin itsenäisesti ja sellaisella auktoriteetilla, joka hämmensi kuulijoita.

Hurskauselämässä Jeesus enimmäkseen noudatti yleisiä juutalaisia tapoja, mutta saattoi joissakin tilanteissa menetellä varsin radikaalisti. Mm. useimmille juutalaisille tärkeitä puhtaussääntöjä hän ei pitänyt keskeisinä. Sama koski vapaaehtoista paastoamista. Myös fariseusten tärkeänä pitämät isiltä opitut perinnäissäännöt hän jätti oman arvoonsa, koska näki niiden hämärtävän Jumalan alkuperäisen tahdon. Erityisesti merkittävää oli Jeesuksen kielteinen suhtautuminen temppelijumalanpalveluksen toteuttamiseen ja siihen liittyvä temppelin tuhon ennustaminen. Temppeli ja sen jumalanpalvelus olivat juutalaisille silmäterä, johon koskeminen sai aikaan pyhää raivoa.

Jeesus ei näytä kuuluneen läheisesti mihinkään oman aikansa uskonnolliseen ”koulukuntaan” (fariseukset, saddukeukset, essealaiset yms.) Julistuksessaan hän oli lähimpänä edeltäjänsä Johannes Kastajaa sekä Vanhan testamentin profeettoja.

Juutalaisuus Jeesuksen opetusten taustana

Yhteydestään irroitettuina ja/tai moderneista lähtökohdista tulkittuina monet Jeesuksen opetukset ja teot jäävät hämäriksi tai ne ymmärretään väärin. Sekä Jeesus itse että hänen kuulijansa ymmärsivät ja tulkitsivat asiat ensimmäisen vuosisadan palestiinalaisen kulttuurin, Vanhan testamentin ja juutalaisen uskonnon pohjalta. Siksi evankeliumien ymmärtämisen suurena haasteena on Jeesuksen ajan kulttuuriin ja juutalaisuuteen perehtyminen.

Esimerkki 1: Jeesus puhui usein Ihmisen pojan kärsimisestä ja kuolemasta, ja viittasi sillä omaan tulevaan kohtaloonsa. Jeesuksen puheen hätkähdyttävyyttä paljastuu vasta, kun ymmärrämme, että juutalaisille Ihmisen poika oli lopunajallinen, jumalallinen hallitsijahahmo, josta mm. profeetta Danielin kirja puhuu (Dan. 7:13-14).

Esimerkki 2: Jeesuksen ratsastaminen Jerusalemiin aasilla (Mk. 11.1-11) tuntuu Vanhaa testamenttia tuntemattomasta lähinnä naurettavalta. Sakariaan kirjan (9:9-10) pohjalta ymmärrämme kuitenkin Jeesuksen ikään kuin ”draaman” keinoin julistaneen kuninkaan saapumisesta pyhään kaupunkiin.